

MINISTER KULTURY, MŁODZIEŻY I SPORTU UKRAINY
ul. M.Hruszewskiego, 12/2, Kijów, 01008

№ 02-20/03 z dnia 24.09.2019

**Prezes Instytutu Pamięci Narodowej -
Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu
dr. Jarosław Szarek**

Szanowny Panie Prezesie!

Korzystając z okazji, składam wyrazy szacunku Panu oraz w nawiązaniu do porozumień pomiędzy Prezydentami Ukrainy i Rzeczypospolitej Polskiej potwierdzam gotowość do owocnej współpracy w celu uczczenia pamięci Polaków - ofiar wojny i represji politycznych.

Ministerstwo Kultury, Młodzieży i Sportu Ukrainy rozpatrzyło pismo z dnia 12 września 2019 r. Nr. B70-801-49(3)/19 w sprawie przeprowadzenia przez Stronę Polską prac poszukiwawczych na terenie Ukrainy i informuje, co następuje.

Zasadniczo zgadzając się z zawartymi w Pana piśmie prośbami, jednocześnie chciałbym zwrócić uwagę na to, że wszystkie prace w tej dziedzinie powinni być prowadzone zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem Ukrainy.

W związku z powyższym, przekazujemy w załączniku wykaz aktów prawnych dotyczących kwestii przeprowadzenia prac poszukiwawczych, eksploracji archeologicznej oraz prac związanych z ekshumacją i ponownym pochówkiem szczątków, uporządkowaniem miejsc spoczynku osób, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych.

W celu nawiązania maksymalnie skutecznej współpracy, Ministerstwo Kultury, Młodzieży i Sportu Ukrainy jest gotowe sprzyjać Stronie Polskiej w znalezieniu odpowiednich partnerów – wykonawców prac w Ukrainie.

Korzystając z okazji, chciałbym zapewnić, że Strona Ukraińska jest otwarta na konstruktywną współpracę w dziedzinie ochrony miejsc pamięci i spoczynku ofiar wojny i represji politycznych na terytorium Ukrainy i Rzeczypospolitej Polskiej.

Załączniki:

1. Akty prawne dotyczące procedur przeprowadzenia prac poszukiwawczych, prac związanych z ekshumacją, ponownym pochówkiem szczątków i uporządkowaniem miejsc pochówku obywateli polskich oraz osób polskiej narodowości, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych.

2. Algorytm przeprowadzenia na terytorium Ukrainy prac poszukiwawczo-ekshumacyjnych, ponownego pochówku i uporządkowania miejsc spoczynku obywateli polskich oraz osób polskiej narodowości, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych.

Z wyrazami szacunku,

Minister

/podpis/

Wolodymyr Borodianskyj

Akty prawne dotyczące procedur przeprowadzenia prac poszukiwawczych, prac związanych z ekshumacją, ponownym pochówkiem szczątków i uporządkowaniem miejsc pochówku obywateli polskich oraz osób polskiej narodowości, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych

1. Umowa między Rządem Ukrainy a Rządem Rzeczypospolitej Polskiej o ochronie miejsc pamięci i spoczynku ofiar wojny i represji politycznych (zwana dalej – *Umowa z Rzeczpospolitą Polską*) – data podpisania: 21.03.1994;
2. Kodeks Ziemny Ukrainy;
3. Kodeks Cywilny Ukrainy;
4. Ustawa Ukrainy „O pochówkach i sprawach pogrzebowych”;
5. Ustawa Ukrainy „O ochronie dziedzictwa kulturowego”;
6. Ustawa Ukrainy „O uczczeniu zwycięstwa nad nazizmem w Drugiej Wojnie Światowej 1939 – 1945”;
7. Ustawa Ukrainy „O samorządzie terytorialnym”;
8. Ustawa Ukrainy „O regulacji rozwoju obszarów miejskich”;
9. Ustawa Ukrainy „O zagospodarowaniu przestrzennym miejscowości”;
10. Postanowienie Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 2 sierpnia 1996 r. nr 897 „O Państwowej Międzyresortowej Komisji ds. Upamiętnienia Członków Operacji Antyterrorystycznej Ofiar Wojny i Represji Politycznych”;
11. Postanowienie Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 3 września 2014 r. nr 495 „O zatwierdzeniu regulaminu o Ministerstwie kultury Ukrainy”;
12. Postanowienie Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 20 grudnia 2000 r. nr 1867 „O zatwierdzeniu kompleksowego programu poszukiwań i uporządkowania pochówków ofiar wojen i represji politycznych”;
13. Postanowienie Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 13 marca 2002 r. nr 316 „O zatwierdzeniu trybu wydania zezwoleń na przeprowadzenie badań archeologicznych, wykopalisk, innych prac ziemnych na terenie zabytku archeologicznego, chronionym terenie archeologicznym w strefach ochrony w arealach miejscowości historycznych zarówno jak badań resztek działalności człowieka znajdujących się pod ziemią i pod wodą na terytorium Ukrainy”;
14. Postanowienie Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 08 września 2004 r. nr 1181 „Niektóre kwestie budowy (stworzenia) pomników i monumentów”;
15. Postanowienie Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 02 września 2019 r. nr 829 „Niektóre kwestie optymalizacji systemu centralnych organów administracji rządowej”;
16. Rozporządzenie Ministerstwa Budownictwa, Architektury i Gospodarki Komunalnej Ukrainy z dnia 09 czerwca 2006 r. nr 193 „O zatwierdzeniu Tymczasowego trybu wykonania na terytorium Ukrainy prac poszukiwawczych, ekshumacyjnych i ponownego pogrzebu szczątków osób, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych, zarówno jak i uporządkowania miejsc ich pochówku”, zarejestrowane w Ministerstwie Sprawiedliwości Ukrainy dnia 11 sierpnia 2006 r. nr 969/12843.

17. Rozporządzenie Państwowego Komitetu Ukrainy ds. budownictwa i architektury oraz Ministerstwa Kultury i Sztuki Ukrainy z dnia 30 listopada 2004 r. №231/806 „O zatwierdzeniu trybu budowy (stworzenia) pomników i monumentów”, zarejestrowane w Ministerstwie Sprawiedliwości Ukrainy dnia 15 grudnia 2004 r. nr 1588/10187.
18. Rozporządzenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Budownictwa oraz Gospodarki Komunalnej Ukrainy z dnia 16 maja 2011 r. № 45 „O zatwierdzeniu trybu opracowania dokumentacji projektowej w sprawie budownictwa obiektów”, zarejestrowane w Ministerstwie Sprawiedliwości Ukrainy dnia 1 czerwca 2011 r. nr 651/19389.

Algorytm przeprowadzenia na terytorium Ukrainy prac poszukiwawczo-ekshumacyjnych, ponownego pochówku i uporządkowania miejsc spoczynku obywateli polskich oraz osób polskiej narodowości, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych

I. Poszukiwanie pochówków obywateli polskich oraz osób polskiej narodowości, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych.

1) Inicjator prac poszukiwawczych (*zwany dalej - inicjator*) informuje Państwową Międzyresortową Komisję ds. Upamiętnienia Członków Operacji Antyterrorystycznej Ofiar Wojny i Represji Politycznych (*zwanej dalej - PMRK*) o warunkach działalności, terminach przyjęcia, planów prac oraz liczby specjalnych grup roboczych ds. rozwiązania kwestii, związanych z ustaleniem danych ofiar, uczczenia ich pamięci i podejmowaniem innych działań, zgodnie z Umową z Rzeczpospolitą Polską. Po rozpatrzeniu otrzymanych informacji PMRK, jako organ odpowiedzialny za realizację umów międzynarodowych Ukrainy w sprawie uczczenia pamięci ofiar wojny i represji politycznych, uzgadnia we właściwym trybie warunki działalności, terminy przyjęcia, liczbę specjalnych grup roboczych oraz plany prac;

2) inicjator wybiera partnera dla wykonywania prac w Ukrainie, którym może być **wyłącznie przedsiębiorstwo wyspecjalizowane (komunalne lub inne przedsiębiorstwo, które zgodnie ze statutem posiada prawo do prowadzenia działalności związanej z pracami poszukiwawczymi, pochówkami, ekshumacją, ponownymi pochówkami szczątków osób);**

3) wykonawca prac składa do organu ds. ochrony dziedzictwa kulturowego **obwodowej**, Kijowskiej miejskiej administracji państwowej (*zwane dalej – organ ds. ochrony dziedzictwa kulturowego*), w celu uzgodnienia, program prac poszukiwawczych (ziemnych i podwodnych) na terenie miejsc walki, miejsc zniszczenia okrętów wojennych, miejsc pochówku zmarłych, w tym i zmarłych wojskowych (*również cudzoziemców*), którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych (*zwane dalej – prace poszukiwawcze*);

4) po uzgodnieniu programu prac poszukiwawczych organ ds. ochrony dziedzictwa kulturowego lub wykonawca prac kieruje do Ministerstwa Kultury Ukrainy wniosek o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie eksploracji archeologicznej, wykopalisk, innych prac ziemnych (*m.in. prac ziemnych, prac poszukiwawczych*) (*zwany dalej – zezwolenie Ministerstwa Kultury*). Ministerstwo Kultury Ukrainy w ciągu miesiąca z dnia wpływu wniosku podejmuje decyzję albo o wydaniu zezwolenia Ministerstwa Kultury (*wydaje na ręce przedstawiciela wykonawcy prac*), albo o odmowie w jej wydaniu z uzasadnieniem;

5) po otrzymaniu zezwolenia Ministerstwa Kultury wykonawca prac podaje ww. zezwolenie na rejestrację do organu ds. ochrony dziedzictwa kulturowego;

6) po dokonaniu rejestracji zezwolenia Ministerstwa Kultury wykonawca prac otrzymuje zezwolenie na prace poszukiwawcze - w zależności od rodzaju prawa własności na działkę (państwowa, komunalna, prywatna) wykonawca prac powinien otrzymać zezwolenia od właściwego właściciela działki:

- w przypadku państwowej – zezwolenie właściciela lub stałego użytkownika działki;
- w przypadku prywatnej – zezwolenie właściciela działki;
- w przypadku komunalnej – zezwolenie samorządu terytorialnego.

Decyzję o udzielenie takiego zezwolenia organ samorządu terytorialnego podejmuje wyłącznie na podstawie zezwolenia Ministerstwa Kultury, które jest zarejestrowane w organie ds. ochrony dziedzictwa kulturowego.

Właściciel (*stały użytkownik*) działki zobowiązany nie przeszkadzać wykonawcy w przeprowadzeniu przez niego prac;

6) w przypadku odnalezienia szczątków osób poległych, po zakończeniu prac poszukiwawczych wykonawca prac zobowiązany w ciągu jednego miesiąca przekazać do **Obwodowej** Międzyresortowej Komisji ds. Upamiętnienia Członków Operacji Antyterrorystycznej, Ofiar Wojny i Represji Politycznych (*zwanej dalej - OMRK*) **Akt o ustaleniu miejsc pochówku osób**, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych. W przypadku nie znalezienia żadnych szczątków akt nie jest przekazywany;

7) Sekretarz OMRK zatwierdza Akty o ustaleniu miejsc pochówku osób, którzy zginęli w skutek wojen deportacji i represji politycznych;

8) wykonawca prac przekazuje dane do PMRK w celu dokonania wpisu miejsca pochówku do Centralnego Banku Danych o pochówkach ofiar wojen i represji politycznych.

II. Tryb przeprowadzenia prac ekshumacyjnych, ponownego pochówku i uporządkowania miejsc pochówku obywateli polskich oraz osób polskiej narodowości, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych

1) Inicjator wybiera partnera do wykonywania prac w Ukrainie, którym może być **wyłącznie przedsiębiorstwo wyspecjalizowane (komunalne lub inne przedsiębiorstwo, które zgodnie ze statutem posiada prawo do prowadzenia działalności związanej z pracami poszukiwawczymi, pochówkami, ekshumacją, ponownymi pochówkami szczątków osób);**

2) wykonawca prac składa do PMRK pisemny wniosek o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie prac związanych z ekshumacją i ponownym pochówkiem szczątków cudzoziemców, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych. Do wniosku powinien być załączony Akt o ustaleniu miejsca pochówku;

3) PMRK podejmuje decyzję o wydaniu zezwolenia na przeprowadzenie prac związanych z ekshumacją i ponownym pochówkiem szczątków osób, którzy zginęli w skutku wojen, deportacji i represji politycznych (*zwanej dalej – zezwolenie PMRK*) lub decyzję o nadanie uzasadnionej odmowy;

4) Po uzyskaniu zezwolenia PMRK wykonawca prac zwraca się do organu samorządu terytorialnego w celu uzgodnienia zezwolenia PMRK. Organ samorządu terytorialnego podejmuje decyzję o uzgodnieniu zezwolenia PMRK;

5) jeżeli w pochówku są szczątki obywateli obcych państw, wykonawca prac powinien również otrzymać zgodę na przeprowadzenie ekshumacji od poszczególnych państw;

6) w ciągu miesiąca po przeprowadzeniu ekshumacji wykonawca prac składa do PMRK Akt o ekshumacji szczątków osób, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych (*zwany dalej - Akt o ekshumacji*);

7) odpowiedzialny sekretarz PMRK zatwierdza Akt o ekshumacji;

8) w ciągu miesiąca po dokonaniu ponownego pochówku ekshumowanych szczątków wykonawca prac składa do PMRK protokół o ponownym pochówku szczątków osób, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych (*zwany dalej - Protokół*);

9) odpowiedzialny sekretarz PMRK zatwierdza Protokół;

10) w przypadku ponownego pochówku ekshumowanych szczątków poległych obywateli polskich oraz osób polskiej narodowości za granicą, właściwa instytucja Rzeczypospolitej Polskiej upoważniona w myśli odpowiednich międzynarodowych umów z Ukrainą wystosowuje do PMRK prośbę o ponownym pochówku;

11) PMRK przeprowadza prace badawcze w celu identyfikacji szczątków osób na podstawie odnalezionych w toku prac poszukiwawczych i ekshumacyjnych żołnierskich medalionów, dokumentów, nagród oraz innych rzeczy osobistych zaginionych.

III. Tryb uporządkowania miejsc pochówku obywateli polskich oraz osób polskiej narodowości, którzy zginęli w skutek wojen, deportacji i represji politycznych (budowa lub renowacja pomników oraz miejsc upamiętnienia etc.)

1) Inicjator przygotowuje i przekazuje do PMRK właściwą dokumentację projektową dotyczącą uporządkowania miejsc pochówku (*zwaną dalej - dokumentacją projektową*). Przewodniczący PMRK podejmuje decyzję o zatwierdzeniu dokumentacji projektowej lub wydaje uzasadnioną odmowę;

2) po zatwierdzeniu przez Przewodniczącego PMRK dokumentacji projektowej inicjator zwraca się do organu samorządu terytorialnego o wydanie przez organ samorządu terytorialnego zezwolenia na wykonanie prac związanych z uporządkowaniem miejsc pochówku (*renowacja pomnika, budowa lub renowacja miejsca upamiętnienia*).

Zezwolenie jest wydawane w formie decyzji wyłącznie Rady samorządu terytorialnego. Ustawa Ukrainy „O samorządzie terytorialnym” nie przywidyuje wydania takiego zezwolenia w formie decyzji organu wykonawczego samorządu terytorialnego lub przewodniczącego gromady terytorialnej wioski, miasta.

Decyzja o wydaniu zezwolenia na uporządkowanie miejsc pochówku (*renowacja pomnika, budowa lub renowacja miejsc upamiętnienia*) podejmuje się przez Radę samorządu terytorialnego wyłącznie po otrzymaniu inicjatorem decyzji Przewodniczącego PMRK o zatwierdzeniu dokumentacji projektowej;

3) w przypadku gdy na miejscu pochówku planowane jest postawienie nowego pomnika (monumentu), decyzję o budowie takiego pomnika (monumentu) podejmuje organ samorządu terytorialnego na podstawie następujących dokumentów nadanych przez inicjatora:

- wniosek o budowę (stworzenie) pomnika (monumentu) z uzasadnieniem potrzeby jego budowy w tym regionie, miejscowości oraz po zaopiniowaniu przez Departament kultury obwodowej, Kijowskiej miejskiej administracji państwowej;
- uzgodnienie z organem samorządu terytorialnego miejsca postawienia pomnika (monumentu) z uwzględnieniem Głównego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości, innej dokumentacji dotyczącej rozwoju miasta, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz zabudowy o znaczeniu historycznym;
- finansowo-ekonomiczne uzasadnienie kosztów budowy (stworzenia) pomnika (monumentu) wraz ze wskazaniem odpowiednich źródeł finansowania.

МІНІСТР КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008

№ 02-20/03 від 24.09.2019

на № _____ від _____

**Голові Інституту національної
пам'яті Республіки Польща -
Комісії з розслідування
злочинів проти польського
народу
доктору Ярославу Шареку**

Шановний докторе Шарек!

Користуючись нагодою, висловлюю Вам свою повагу та у розвиток домовленостей між Президентами України і Польщі засвідчую готовність до плідної співпраці в царині увічнення пам'яті поляків – жертв війни та політичних репресій.

Міністерство культури, молоді та спорту України розглянуло Ваш лист від 12 вересня 2019 року № В70-801-49(3)/19 щодо проведення польською стороною пошукових земляних робіт на території України та інформує про наступне.

Принципово погоджуючись з викладеними у Вашому листі проханнями, водночас звертаємо увагу на те, що усі дослідження мають проводитися відповідно до чинного законодавства України.

У зв'язку з цим у додатках до цього листа надаємо перелік нормативно-правових актів, що регулюють пошукові земляні роботи, археологічні розвідки, роботи з проведення ексгумації людських останків, перепоховання та впорядкування місць поховань осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій.

Міністерство культури, молоді та спорту України готове сприяти польській стороні у пошуку відповідних партнерів – виконавців робіт в Україні з метою налагодження максимально ефективного співробітництва.

Користуючись нагодою, запевняю, що українська сторона відкрита до конструктивної співпраці в галузі збереження місць пам'яті і поховання жертв війни та політичних репресій на території України і Польщі.

Додатки:

- 1) Нормативно-правові акти, що визначають порядок здійснення пошукових земляних робіт, робіт з проведення ексгумації людських останків, перепоховання та впорядкування місць поховань громадян*

Польщі та осіб польської національності – жертв воєн, депортацій та політичних репресій;

- 2) *Алгоритм проведення на території України робіт із пошуку, ексгумації, перепоховання та впорядкування місць поховань громадян Польщі та осіб польської національності – жертв воєн, депортацій та політичних репресій.*

З повагою

Міністр

Володимир БОРОДЯНСЬКИЙ

Нормативно-правові акти, що визначають порядок здійснення пошукових земляних робіт, робіт з проведення ексгумації людських останків, перепоховання та впорядкування місць поховань громадян Польщі та осіб польської національності – жертв воєн, депортацій та політичних репресій:

1. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про збереження місць пам'яті і поховання жертв війни та політичних репресій (далі – *Угода з Республікою Польща*) – дата підписання: 21.03.1994;
2. Земельний кодекс України;
3. Цивільний кодекс України;
4. Закон України «Про поховання та похоронну справу»;
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини»;
6. Закон України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років»;
7. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
8. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»;
9. Закон України «Про благоустрій населених пунктів»;
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 серпня 1996 р. № 897 «Про Державну міжвідомчу комісію у справах увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій»;
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 р. № 495 «Про затвердження Положення про Міністерство культури України»;
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 р. № 1867 «Про затвердження Комплексної програми пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій».
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. № 316 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою на території України»;
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2004 р. № 1181 «Деякі питання спорудження (створення) пам'ятників і монументів»;
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 02 вересня 2019 р. № 829 «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади»;
16. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 09 червня 2006 р. № 193 «Про затвердження Тимчасового порядку здійснення на території України пошуку, ексгумації та перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, і впорядкування місць їх поховання», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 серпня 2006 р. за № 969/12843;

17. Наказ Державного комітету України з будівництва та архітектури та Міністерства культури і мистецтв України від 30 листопада 2004 р. № 231/806 «Про затвердження Порядку спорудження (створення) пам'ятників і монументів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15 грудня 2004 р. за № 1588/10187;

18. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 16 травня 2011 р. № 45 «Про затвердження Порядку розроблення проектної документації на будівництво об'єктів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 1 червня 2011 р. за № 651/19389.

Алгоритм проведення на території України робіт із пошуку, ексгумації, перепоховання та впорядкування місць поховань громадян Польщі та осіб польської національності – жертв воєн, депортацій та політичних репресій:

I. Пошук поховань громадян Польщі та осіб польської національності, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій.

1) Ініціатор пошукових робіт (далі – ініціатор) інформує Державну міжвідомчу комісію у справах увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій (далі – ДМВК) щодо умов діяльності, строків прийому, планів робіт та кількості спеціальних робочих груп для вирішення питань, пов'язаних з встановленням даних загиблих осіб, увічненням їх пам'яті та здійснення інших дій, передбачених Угодою з Республікою Польща. Після розгляду отриманої інформації ДМВК як органом, який бере участь в реалізації міжнародних договорів України про увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій, зазначеної інформації, умови діяльності, строки прийому та кількість спеціальних робочих груп, плани роботи підлягають погодженню (узгодженню) в установленому порядку;

2) ініціатор обирає партнера – виконавця робіт в Україні, яким може бути **виключно спеціалізоване підприємство (комунальне або інше підприємство, яке згідно статуту має право провадити діяльність, пов'язану з пошуковою роботою, похованням, ексгумацією, перепохованням останків осіб тощо);**

3) виконавець робіт подає до органу охорони культурної спадщини обласної, Київської міської державної адміністрації (далі – *орган охорони культурної спадщини*) програму пошукових робіт для проведення земляних (підводних) робіт на території місць бойових дій, місць загибелі бойових кораблів, місць поховань померлих та померлих військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій (далі – *пошукові роботи*) для її погодження;

4) після погодження програми пошукових робіт орган охорони культурної спадщини або виконавець робіт направляє до Міністерства культури України заяву про надання дозволу на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт (зокрема пошукових земляних робіт) (далі – *дозвіл Мінкультури*). Міністерство культури України протягом місяця з дня надходження заяви приймає рішення про видачу дозволу Мінкультури (видає його представнику виконавця робіт) або про вмотивовану відмову у його видачі;

5) після отримання дозволу Мінкультури виконавець робіт подає до органу охорони культурної спадщини дозвіл Мінкультури для його реєстрації;

6) після реєстрації дозволу Мінкультури виконавець робіт отримує дозвіл на пошукові роботи:

- у разі, якщо земельна ділянка перебуває у державній власності – у власника або постійного користувача земельної ділянки;

- у разі, якщо земельна ділянка перебуває у приватній власності – у власника земельної ділянки;

- у разі, якщо земельна ділянка перебуває у комунальній власності – в органу місцевого самоврядування. **Рішення про надання такого дозволу приймається органом місцевого самоврядування лише за наявності дозволу Мінкультури, зареєстрованого в органі охорони культурної спадщини.**

В подальшому власник (постійний користувач) земельної ділянки зобов'язаний не перешкоджати виконавцеві робіт;

6) у випадку віднайдення останків полеглих осіб, після завершення пошукових робіт виконавець робіт впродовж місяця подає до обласної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій (далі – *ОМВК*) акт про встановлення місця поховання осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій. У випадку, якщо останки не були знайдені, акт не подається;

7) секретар ОМВК затверджує акт про встановлення місця поховання осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій;

8) виконавець робіт надає дані ДМВК для взяття нею місця поховання на облік до централізованого банку даних поховань жертв війни та політичних репресій.

II. Порядок ексгумації людських останків та перепоховання громадян Польщі та осіб польської національності, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій.

1) Ініціатор обирає партнера – виконавця робіт в Україні, яким може бути **виключно спеціалізоване підприємство (комунальне або інше підприємство, яке згідно статуту має право провадити діяльність, пов'язану з пошуковою роботою, похованням, ексгумацією, перепохованням останків осіб тощо);**

2) виконавець робіт складає та подає до ДМВК письмове клопотання про надання дозволу на ексгумацію та перепоховання останків іноземців, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій. До клопотання додається акт про встановлення місця поховання;

3) ДМВК приймає рішення та надає дозвіл на ексгумацію та перепохованням останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій (далі – дозвіл ДМВК) або приймає рішення про вмотивовану відмову у його видачі;

4) після отримання дозволу ДМВК виконавець робіт звертається до органу місцевого самоврядування щодо погодження дозволу ДМВК. Орган місцевого самоврядування приймає рішення щодо погодження дозволу ДМВК;

5) якщо у похованні знаходяться останки полеглих громадян іноземних держав, виконавець робіт також отримує погодження на проведення ексгумації у відповідних держав;

6) протягом місяця після проведення ексгумації виконавець робіт подає до ДМВК акт про ексгумацію останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій (далі – *Акт про ексгумацію*);

7) відповідальний секретар ДМВК затверджує Акт про ексгумацію;

8) впродовж місяця після завершення перепоховання ексгумованих останків виконавець робіт подає до ДМВК протокол про перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій (далі – *протокол*);

9) відповідальний секретар ДМВК затверджує протокол;

10) у випадку перепоховання ексгумованих останків полеглих громадян Польщі та осіб польської національності за кордоном відповідна установа Республіки Польща, яка має відповідні повноваження згідно з положеннями міжнародних угод України, направляє до ДМВК клопотання про таке перепоховання;

11) ДМВК проводить дослідницькі роботи з метою ідентифікації останків осіб на підставі знайдених під час пошукових та ексгумаційних робіт солдатських медальйонів, документів, нагород та інших особистих речей загиблих.

III. Порядок впорядкування місць поховань громадян Польщі та осіб польської національності, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій (встановлення або відновлення пам'ятників та пам'ятних знаків тощо).

1) Ініціатор готує відповідну проектну документацію із впорядкування місць поховань (далі – *проектна документація*) та подає її до ДМВК. Голова ДМВК приймає рішення про погодження або про відмову у погодженні проектної документації. Відмова має бути вмотивована;

2) після отримання погодження голови ДМВК ініціатор звертається до органу місцевого самоврядування щодо отримання дозволу на впорядкування місць поховань (відновлення пам'ятника, встановлення або відновлення пам'ятного знаку тощо) від органу місцевого самоврядування. Дозвіл оформлюється лише рішенням відповідної місцевої ради. Оформлення такого дозволу рішенням (розпорядженням) виконавчого органу або сільського (селищного, міського) голови Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» не передбачено.

Рішення про надання дозволу на впорядкування місць поховань (відновлення пам'ятника, встановлення або відновлення пам'ятного знаку тощо) приймається місцевою радою лише після отримання ініціатором погодження проектної документації від голови ДМВК;

3) в разі, якщо на місці поховання планується встановлення нового пам'ятника (монумента), то рішення про встановлення такого пам'ятника (монумента) приймається органом місцевого самоврядування на підставі наступних документів, які надаються ініціатором:

- клопотання щодо спорудження (створення) пам'ятника (монумента) з обґрунтування доцільності його спорудження у даному регіоні, населеному пункті та відповідними висновками управління культури обласної, Київської міської державної адміністрацій;

- погодження з органом місцевого самоврядування місця встановлення пам'ятника (монумента) з урахуванням генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, планування та забудови, що історично склались;

- фінансово-економічне обґрунтування вартості спорудження (створення) пам'ятника (монумента) із зазначенням відповідних джерел фінансування.